

FIȘĂ DE COMUNITATE

BRITANICI

DATE GENERALE

Numărul britanicilor care trăiesc în România în momentul de față este neclar, având în vedere că după aderarea României la UE în 2007 a fost eliminată nevoia acestora de a se înregistra ca rezidenți fie permanenți sau temporari. Astfel, Ambasada Marii Britanii apreciază că britanicii care trăiesc în România pot fi între 3000 și 4000 la număr.¹ Pe de altă parte, date oficiale din partea Oficiului Român pentru Imigrări stabileau în prima parte a anului 2012 un număr de 2263 de britanici înregistrați ca rezidenți ai României.² Această nepotrivire între datele celor două instituții poate fi înțeleasă în contextul temporalității migrației britanicilor la nivelul capitalei României. Din interviurile conduse cu englezi care locuiesc momentan în București reiese un fel de echilibru instabil, de provizorat al șederii acestora – deși mulți dintre ei trăiesc în București de ani buni, inițial nu au anticipat o durată atât de lungă, iar acum nu exclud posibilitatea unei relocări în viitorul apropiat, chiar și în pofida legăturilor cu prietenii sau a angajamentelor în diverse activități sau proiecte sociale.

- **Factori structurali ai migrației & profiluri profesionale**

În ce privește motivele venirii în București, precum și cele ale părăsirii capitalei, experiențele sunt diverse în funcție de perioada venirii, de vârsta și ocupația persoanelor, însă apar și puncte comune. Oportunitățile de muncă se conturează drept un factor primar în atragerea britanicilor către București pentru o parte din respondenții care au sosit ca angajați ai unor corporații sau instituții internaționale (Ambasada Marii Britanii în România, Consiliul Britanic), pentru ca ulterior să își dezvolte propriile planuri – cazul lui Colin Lovering este unul elocvent în acest sens: corporatist timp de 18 ani, sosește în România datorită unei promovări pentru ca în cele din urmă să pornească o companie de consultanță în afaceri și să devină vice-președinte al Camerei de Comerț Britanico-Română. Un alt factor care contribuie la aflusul de britanici în București este cel al atracției turistice în combinație cu relații anterioare de prietenie sau chiar familiale. În această privință, un alt respondent oferă exemplul unui tânăr proaspăt absolvent de liceu venit pentru un an să-și viziteze tatăl angajat al Ambasadei în România. După această

¹ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/british-expats-in-romania-they-come-over-here-taking-our-jobs-8492393.html> accesat la 3.9.2015.

² Buletin statistic în domeniul migrației și azilului – semestrul I, 2012, p9, accesibil la următorul link: <http://igi.mai.gov.ro/api/media/userfiles/analiza%20statistica%20sem%20I.pdf>, accesat la 3.9.2015.

perioadă, el se hotărăște să rămână în România, ca angajat al Ambasadei la rândul lui, fiind captivat de viața din București – „I remember the day my dad was packing up the house and I said ‘Dad I really don’t want to go. Not yet. I’m really enjoying life here, I’ve got my job, I know it’s not a great job, but I want to stay here.’” Odată cu integrarea României în UE, slujba îi devine redundantă și se orientează către o afacere cu spații de divertisment. Dacă parcursul celor doi este destul de diferit, concluzia la care ajung ambii, împreună cu majoritatea celorlalți respondenți este că Bucureștiul le-a oferit oportunități pe care nu le-ar fi avut în Marea Britanie – fie că vorbim în unele cazuri de așa-numitele „professional short-cuts”, sau de o piață neexploată în diferite domenii (cazul lui Colin Lovering în consultanță și afaceri sau cel al lui Tom Wilson în domeniul muzicii, jurnalismului radio și filmului documentar). Este recurentă de asemenea și impresia că englezii sunt văzuți bine în România și dacă sunt discriminați, sunt discriminați pozitiv, fapt ce le-a fost evident benefic și încurajator. Așadar, migrația britanicilor către București le-a oferit oportunitatea de a-și valorifica și converti capitalul educațional sau cultural pentru a-l utiliza mai eficient decât ar fi făcut-o în Marea Britanie.

- **Interacțiunile cu instituțiile publice**

Chiar dacă majoritatea poveștilor au fost de succes, în unele cazuri, drumul nu pare să fi fost atât de facil, mai ales în ce privește interacțiunea cu instituțiile publice. Tom Wilson, de exemplu, ajuns în România în 2002 relatează despre experiența sa în acest sens: „aici orice ai să faci la stat sau implicând birocrăția este un dezastru. E direct din Kafka. Dacă vezi din exterior este foarte amuzant, dar când stai la ghișeu la Fisc să plătești 9 lei și durează 4 ore, nu mai e amuzant”. Pe de altă parte, Rupert Wolfe-Murray, venit în 1990 în România, își amintește că a avut foarte puține dificultăți în acest sens – „am făcut două firme în România și am avut foarte multe afaceri cu instituțiile publice. A fost bine cu ei. Sunt oameni, până la urmă. De fapt, sunt mai înțelegători decât în Anglia. Acolo e mai eficient, dar mai rece, sistem mult mai mare și nu prea ai... Nu am avut probleme cu birocrăția.”

Dacă instituțiile din București mai dau uneori bătăi de cap migranților, orașul București și posibilitățile de mobilitate în interior și spre exterior sunt apreciate de britanici. Deși metroul are o rețea mai mică decât cel din Londra, e mult mai ieftin, mai curat și mai răcoros. Astfel că majoritatea respondenților au menționat metroul ca mijlocul preferat de transport. Desigur, bicicleta și mersul pe jos nu sunt uitate, iar mașina personală este considerată inutilă, poluantă și o sursă de neplăceri cu privire la locurile de parcare. În strânsă legătură cu acest aspect, nivelul de satisfacție privind locuirea în București pare să-l oglindească pe cel al mobilității – chiriile sunt relativ mici, și chiar dacă sunt „blocurile astea comuniste” sunt convenabile, mai ales dacă sunt aproape de locul de muncă sau de metrou.

LOCUIREA ÎN BUCUREȘTI

Locuirea aduce însă cu sine și aspectul vecinătății și al interacțiunii cu localnicii din apropiere. În acest sens, relațiile nu par să fie foarte dezvoltate. Lovering observă această intimitate, încapsulare pe care o oferă apartamentul „I think Romanians are quite private people when it comes to neighbourly... I don't really know my neighbours. I say Hi, but that's about it, and it seems to be a cultural thing here, that your apartment is your little world and your friends tend to be at the club, or at the pool, or at the bar, or whatever sort of thing.” Cu toate acestea, se ivesc și cazuri în care această barieră este depășită prin diverse gesturi sau schimburi, așa cum relatează Wolfe-Murray că a reușit să-i facă pe vecini să-și depășească suspiciunile prin felul său practic de a fi, ajutând la reparat bunurile comune pe scara blocului, punându-și la dispoziție resursele și abilitățile, așa încât „după un an eram foarte prietenos cu ei, cu toți.”

Britanicii intervievați au trăit până în prezent în locuințe închiriate, rar fiind cazul unei case cumpărate, ceea ce vine din nou în sprijinul ideii de provizorat menționată la început. Chiar și atunci când locuința a fost cumpărată, cum e cazul lui Murray, relocările au fost destul de dese, însă, în ce privește distribuția geografică a britanicilor din capitală, nu am putut identifica tendințe sau coagulări în anumite zone ale orașului, ci mai degrabă preferințe locative particulare legate de serviciu și gusturi personale.

FORME DE SOCIABILITATE ȘI DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER

Deși par să nu interacționeze foarte mult cu persoanele din vecinătate, majoritatea britanicilor intervievați susțin că nu caută compania altor englezi, ci a românilor, a oamenilor locului. Desigur, cercurile de prieteni din care fac parte includ de cele mai multe ori și englezi, dar și alți migranți – sârbi, spanioli, germani, norvegieni, însă, spune unul dintre intervievați, „we've been together for so long, we don't think of each other as nationalities.” Tendința este aceea de integrare în societatea bucureșteană, nu de segregare într-un grup de englezi care să-și mențină vechile rutine din Marea Britanie, ceea ce reprezintă de fapt și o formă de argumentare a statusului și viziunii migranților britanici despre sine și șederea lor în România – „sunt convins că sunt niște locuri unde se întâlnesc expații ăștia și unde beau bere englezească și fumează țigări englezești și vorbesc despre fotbal în Anglia³, dar eu nu sunt genul ăsta de persoană. Mă simt destul de integrat în societatea de aici și într-un fel simt că asta e obligația ta”, relatează Tom Wilson. În același sens povestește și Wolfe-Murray despre cum s-a împrietenit cu românii și chiar a devenit naș al unor cupluri completând astfel imaginea britanicului venit în România pentru o nouă perspectivă, nu pentru a se izola.

³ Interlocutorul nostru nu se înșală, există câteva astfel de locuri în București, unele dintre ele cum sunt Whispers The Harp, O'Hara și Dubliner, destul de stabile în peisajul puburilor autohtone, așa cum le descriu Simona Florea, Ioana Ristea și Mihaela Țânțaș în articolul *Cheers! Despre cultura pub-urilor la englezii din București*, în revista *Societatea Reală* 2011: <http://societateareala.com/subpage16.html>.

Timpul petrecut cu acești prieteni trece de obicei prin pub-uri din capitală – cele mai des menționate fiind Mojo, A1 și Green Hours – la diverse festivaluri din București și din țară sau în cadrul unor activități de loisir și sport. Este recurentă și imaginea pitorească a României din afara Bucureștiului cu ferme, animale, peisaje rustice și mâncare gătită în casă, aspecte ce se încadrează în rama nostalgiei după copilăria migranților – „When you go outside Bucharest, that’s when I’m home, that’s when I feel like I’m in the old England, basically” spune Colin Lovering nostalgic.

Clubul Mojo, al cărui manager este un britanic, organizează în fiecare săptămână o competiție – Quiz Night – adresată atât migranților în special britanici, cât și românilor. Evenimentul este moderat de un britanic, se poate intra pe baza unei rezervări și contra unei sume de 10 lei ulterior donate în scopuri caritabile. Participă atât clienți recurenți care își au masa lor, cât și nou-veniți, iar comunicarea se face în mare parte în engleză și într-o mai mică măsură în română. Jocul se derulează pe parcursul a trei ore 19 – 22, pe echipe care nu par să comunice între ele. După cele trei ore de întrebări din diverse domenii și declararea câștigătorilor, cea mai mare parte a oamenilor pleacă destul de repede, confirmând într-o oarecare măsură ideea că migranții britanici nu caută în mod special compania altor britanici, deși există evenimente și spații de genul celor descrise mai sus care au potențial de agregare a unei comunități. Alte evenimente precum cele organizate de Camera de Comerț Britanico-Română sunt foarte formale și exclusiv adresate britanicilor pe baza cărții de identitate și cu rezervare anterioară prin e-mail. Dacă invitația Camerei de Comerț se adresează „membrilor comunității britanice și partenerilor lor”, respondenții interviurilor noastre nu consideră că există o adevărată comunitate britanică în București, ci mai degrabă că britanicii sunt răspândiți în tot Bucureștiul, fiecare având propriile griji, și că lipsește „un adevărat hub al expaților”.

- **Viața religioasă**

Biserica Anglicană din București rămâne însă un punct de reper pentru britanici, în special pentru cei mai în vârstă. După slujba duminicală la care iau parte cu recurență un număr constant de oameni, se ivesc și oportunități de discuție în mici grupuri – fie în limba engleză, fie în română și engleză. Pentru tinerii migranți britanici însă biserica nu reprezintă un element semnificativ în relațiile lor sociale – „Yes, I know about the Anglican Church, but I’ve never been inside”, răspunde James Donaghy, profesor de limba engleză la Consiliul Britanic, persoană ai cărei părinți veniți în vizită au venit și la slujba duminicală. Pe de altă parte, practica religioasă își găsește diverse forme în viața migranților britanici din București care oscilează între agnostici și eclecticici, și în unele cazuri reprezintă un prilej de aprofundare a procesului de integrare prin vizite în familiile prietenilor români de Crăciun sau Paști, cu mâncăruri specifice – sarmalele și drobul fiind printre cele mai menționate – dar și cu obiceiuri văzute drept fascinante: „mi se pare frumos că oamenii vin cu Lumină. Și Crăciunul e mult mai frumos aici, cu toate obiceiurile, Crăciunul în familie, multă mâncare etc. E chiar ceva.”

- **Forme de antreprenariat etno-cultural**

Rămânând în registrul formelor de asociativitate și a spațiilor ce oferă oportunitatea agregării unei comunități a migranților britanici din București, trebuie menționat și aportul Consiliului Britanic din capitală, care în ultimii cinci ani s-a transformat într-o adevărată școală pentru limba engleză, dincolo de proiectele culturale și sociale în care este implicat. Cu aproximativ 1500 de elevi de la preșcolari la pensionari, și două sedii în zona Pieței Romane, Consiliul Britanic organizează și diverse evenimente deschise atât străinilor, cu precădere englezilor, dar și românilor, precum festivaluri de film documentar sau competiții de dezbateri. De asemenea, sunt marcate și sărbători internaționale precum ziua copilului, Crăciunul și Paștele, fiind organizate sărbători deschise elevilor, părinților și personalului Consiliului. După cum explică și James Donaghy, profesor la British Council, remunerația de aici este mulțumitoare, iar slujba poate fi o oportunitate interesantă de a călători și a descoperi noi culturi.

PRACTICILE LINGVISTICE

Dacă am vorbit în repetate rânduri până acum despre interacțiunea cu ceilalți și modul în care se desfășoară, este important de luat în calcul și abilitățile și practicile lingvistice ale britanicilor intervievați. O bună parte din aceștia stăpânesc limba română peste nivelul unei conversații lejere. James, profesor de limba engleză care a mai locuit și în Brazilia și Japonia, locuiește de șase ani în București și deseori poartă conversații în limba română cu colegii de serviciu și cu unii prieteni. Într-un mod similar, Murray și Wilson s-au împins pe sine să învețe română fie urmărind filme subtitrate în română, fie apelând la ajutorul prietenilor, așa încât să poată înțelege ce se întâmplă în jurul lor și să poată fi parte din grup fără menajamente: „Cred că e o experiență foarte humiliantă într-un fel când ești într-o gașcă de oameni și nu înțeleg ce vorbesc ei. Și nici nu vrei să fii motivul pentru care toți încep să vorbească în engleză. Adică de ce să vorbească cineva în engleză numai din cauza mea?”. Tot Wilson relatează și despre cuplul din care face parte și în care el încearcă să impună folosirea limbii române, în timp ce partenera sa româncă vrea să vorbească în engleză.

Pe de altă parte, sunt și cazuri ale unor britanici care nu au renunțat total la gândul provizoratului și astfel au ales să nu depună eforturi speciale în direcția învățării unei noi limbi, ci pur și simplu să acumuleze ceea ce e necesar: „So no, I don't speak Romanian. Should I learn? Yes, I should. Another thing with expats, they never quite learn until they get to a situation of stability. I think I am getting it now, I am gonna stay here. Before I was like: is it really worth it?”, explică Colin Lovering. Cu toate acestea, sunt atenți la imaginea pe care o arată celorlalți și, dincolo de mândria personală, încearcă să arate că vor să facă parte din societatea în care trăiesc.

LEGĂTURI CU ȚARA DE ORIGINE

Fie că au hotărât să rămână aici definitiv sau au încă îndoieli ori perspective noi asupra șederii în România, britanicii din București păstrează încă legătura cu țara de origine în diverse moduri: pe de-o parte prin relațiile comerciale și de afaceri cum sunt cazurile lui Colin Lovering și Rupert Wolfe-Murray; pe de altă parte prin relațiile familiale și de prietenie, prin vizite reciproce și chiar atragerea de noi britanici în capitala românească ca în situația descrisă de Tom Wilson – „e amuzant că am un prieten...am copilărit cu el, am fost la școală împreună și a venit după 7 ani de zile în vizită, a stat vreo săptămână și a cam rămas. Este aici și în ziua de azi. A văzut că sunt foarte multe oportunități aici și multe chestii pozitive și a fost un soi de chain migration spre România.” Nu lipsesc nici legăturile de natură materială – mâncăruri specifice Marii Britanii sau considerate ca fiind mai gustoase acolo (brânza cheddar, marmita sau bacon-ul) sau haine care aparent sunt mai ieftine decât în România; acestea sunt genul de obiecte pe care Lovering spune că le aduce constant în România când se întoarce din Anglia.

OBSERVAȚII FINALE / UN FEL DE SUMAR

Am văzut așadar mai degrabă un grup de migranți care au același punct de origine – Marea Britanie. În discursul lor ideea de comunitate nu pare să aibă prea multe rădăcini, deși toți au prieteni englezi în București și îi întâlnesc din când în când. Folosesc mai degrabă conceptul de migrant când se descriu pe sine, și când îl folosesc pe cel de expat îi recunosc intenția de superioritate și aura de discriminare pozitivă care îl înconjoară.

Peisajul bucureștean văzut prin ochii britanicilor stabiliți aici pare să se îmbunătățească odată cu vremea. Progrese mici, incrementale, dar sesizabile în ceea ce privește aspectul Centrului Vechi, atitudinea cetățenilor și a instituțiilor față de probleme structurale precum corupția, îmbunătățirea transportului în comun, dar și o oarecare nuanță de uniformizare a Bucureștiului, după cum afirmă unul dintre britanici – „dezvoltarea Bucureștiului este ceva natural, dar și pe de-o parte trist, pentru că Bucureștiul a devenit un pic mai mult ca Budapesta, sau ca Praga, sau ca Sofia, sau ca Berlin, adică e trist că a devenit un pic mai generic.”

Relocarea în România a oferit multora dintre britanici un teren neexploatat pentru planurile și expertiza lor, dar și o piață ce punea la dispoziție așa-zisele „professional short-cuts”. Momentul sosirii acestor migranți a coincis cu o perioadă de dezvoltare a capitalei foarte prolifică și relativ prietenoasă cu idei noi. Într-un registru similar, interacțiunea cu instituțiile statului nu a fost la fel de prietenoasă, cel puțin nu în toate cazurile cercetate. A fost întâlnită o cultură birocratică inflexibilă și devoratoare de timp, care însă nu a descurajat.

Locuirea și relaționarea cu vecinătatea în București au fost un test de anduranță pentru britanici. Numeroase relocări, relații destul de reci cu vecinii în unele cazuri, locuințe nepotrivite gusturilor sau nevoilor legate de trafic și serviciu. Există însă și exemple de migranți ce s-au integrat în vecinătate fie prin bune maniere și galanterie, fie prin utilizarea abilităților practice în folosul comunității locatarilor.

Timpul liber și activitățile dedicate acestuia au deseori ca punct de reper pub-uri sau localuri din Centrul Vechi – Mojo fiind cel mai popular – sau din zona Piața Romană – Green Hours. Sport, călătorii în afara Bucureștiului sau relaxare pe terasa proprie – acestea s-au remarcat ca principalele preocupări ale englezilor stabiliți în capitală. Vizitele în țară cu prieteni români aprofundează procesul de integrare la care majoritatea migranților se expune. Limba română este folosită deseori, dar nu toți au simțit nevoia să o învețe, păstrând un sentiment de provizorat în ce privește șederea în România. Sunt frugale mențiunile despre întâlniri sau asocieri formale și de cele mai multe ori nu sunt păreri pozitive.